

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Cap. II. De particularibus Juris Regulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

XCV. Severitati aliquid interdum detrahendum est; consideratis Locorum aut Temporum qualitatibus.

Ratio. Sunt Loca & Tempora, quibus obesse Severitas.

XCVI. Omnis Res, per quascumque Causas nascitur, per eandem dissolvitur.

C. 1. de Reg. Jur.

Refringenda Regula ad ea, quae dissolvi possunt, qualia sunt Contractus, Leges, Statuta, cujusvis boni Temporalis Possessio, aliae similes, quae Humanam sunt & pendent voluntate.

Extendi siquidem nequit ad res quae dissolvi non possunt, quales sunt Votum & Matrimonium.

XCVII. Distingue Tempora, & Scriptura concordabit.

Utilissima est ad concilianda loca non solum Scripturae, sed & Patrum, & Conciliorum, ex temporis diversitate contraria. *Cap. 19. CAUS. II. QUÆST. I.*

REGULÆ RATIO. Humanum Genus suas habet aetates, ut & quilibet homo, atqui non eadem omni aetati conveniunt.

XCVIII. Turpius ejicitur, quam non admittitur Hospes.

REGULÆ RATIO. Ex ejectione jure concluditur probata indignitas, quae ex non admissione immerito concluderetur.

Hinc, qui potest destituere potest & instituire. Si Parochi fit (ut esse videtur) Coadjutores Presbyteros dimittere, illius est ad Parochiae servitium illos assumere; Quocasu Vir potest Uxorem dimittere, eo potest illam non ducere, etsi illam ducere juraverit; Cujus est servum è domo ejicere, ejus est in domo illum recipere: Hinc etiam mature deliberandum circa electionem, ad Munia, praesertim Ecclesiastica.

XCIX. Bonus, vel malus rei usus illius naturam non mutat.

REGULÆ RATIO: Usus rei est ipsi extraneus, ideoque illam interius immutare non potest. *C. 9. CAUS. 14. QUÆST. V.*

Hinc, quae mala est, res non fit bona bono usu; nec, quae bona, mala fit malo usu: hinc mala non est Regia, vel Patria, vel Dominica Potestas, quia sunt, qui eam abutantur; nec bonum est Furtum, vel Tyrannica Usurpatio, quia sunt, qui his bene utantur.

C. Derogandum est Consuetudini & Constitutioni, quae absque peccato mortali non potest observari.

Eo enim casu irritae sunt, cum sint contrariae Juri Naturali *C. 20. de Praes. in VI.*

CI. Novis Morbis nova Antidota sunt praeparanda.

Vetera enim ad illos curandos inefficacia sunt. *C. 5. de Juram.*

CII. Cum quis astringitur aliquid facere cum alterius consilio, necesse habet consilium requirere, non tamen tenetur illud sequi.

C. 7. de Arbitr.

RATIO. Obligatio haec, ut potest contraria libertati, odiosa est, ideoque restringenda ad requisitionem consilii, nec extendenda ad executionem consilii dati: Excipiendi Casus, ubi consilium requirendum est de forma actus faciendi *C. 52. de Elect. GLOR. V. Expectatum GONZALEZ n. 4.*

CIII. Sunt multa, quae de Dei judicio Homines ignorant; quare fortasse quae vos laudatis, ille reprehendit; quae vos reprehenditis, ille laudabit. *C. 41. CAUS. XI. QUÆST. I.*

RATIO: Ex Corde exeunt bona malave opera, fonsque Deus est Cordium Scrutator.

CAPUT II.

De Particularibus Juris Regulis.

§. I.

Quae sint BENEFICIALES Juris Regulae?

Beneficium hic sumitur pro omni re, quae ad gratiam pertinet: cum autem inter illas res praecipua & communior sit Munus Ecclesiasticum, cui certa Ecclesiae redditus Portio in perpetuum annectitur, quodque ideò nomine Beneficii specialiter donatur, idcirco Regularum colligendarum major Pars Beneficium ita restrictè sumptum respicit, atque ab istis, ut à Nobilioribus, incipietur.

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico circa Beneficia, utroque mox dicto modo sumpta, Regulae, quam quae sequuntur.

I. Sanctuarium Dei non convenit jure haereditario possideri.

C. 5. de Institut. C. 15. de Decimis. C. 15. de Jure Patr.

REGULÆ RATIO est: Sacerdotium, tam pro Munio Ecclesiastico, quam pro jure Temporalis huic annexo sumptum, est donum Dei; non enim legitime habetur, nisi ex beneficio Dei, pro misericordiam suam vocantis, sine ulla Sanguinis acceptione.

II. Ad Beneficia praesumitur Quis idoneus, nisi contrarium ostendatur.

C. ult. de Praesumpt.

Haec Regula ab examine non eximit, quia necessarium est, ad ostendendum, Provisum non esse idoneum; ex Regulâ verò repellendus est Provisus, si idoneus ostendatur.

REGULÆ RATIO: De Providente & de Provisio bona est habenda opinio, donec justa contrarii subfita causa.

III. Qui servit Altari, vivere debet de Altari.

Cap. 16. de Praeb.

Regula haec, quae è DIVO PAULO desumitur, variis aliis Scripturae locis innitur. Sensus Regulæ non est, quòd qui servit Altari, de Altari vivere teneatur, sed quòd possit jure de eo vivere; sic enim interpretanda est vox haec, debet.

Affinis est Regula 31. inter Communes; si enim Operarius dignus est mercede sua, serviens Altari, de Altari vivere debet, cum merces danda sit ab eo, cui servitur.

IV. Indignum est, ut eis Ecclesia subveniat, qui in ea scandalum generant.

C. 2. Ne Clerici, nec Monachi.

REGULÆ RATIO: Dum tales nutrit Ecclesia, Hostes sibi multum noxios alit.

V. De rebus Ecclesiae Laicis non est attributa disponendi potestas, quia in eis manet obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi.

C. 12. de Reb. Eccl. alien. C. 25. de Deci. C. 23. CAUS. XVI. QUÆST. VII. C. 10. de Conflit.

REGULÆ RATIO: Ecclesiae res, vel Spirituales, vel quasi Spirituales; ideoque illarum Dispositio non convenit, nisi iis, quibus competit Spiritualis Potestas, quales non sunt Laici.

VI. Non decipi Beneficio, sed juvari nos oportet.

C. Unic. de Commodato.

REGULÆ RATIO. Beneficium conceditur ut proficiat, non ut obstat: obesse autem si deciperet. Locum habet in Beneficiis strictè sumptis, dum datur Beneficium magni laboris & oneris, & exigui redditus.

VII. Quod

VII. Quod semel Deo consecratum, est ad Humanos usus non est transferendum.

C. 3. de Rer. Permut. C. 4. de Relig. Domib. C. 51. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Dùm res Deo consecrata usui Humano applicatur, dignitate dejicitur; ex pretiosâ fit vilis; ex Sacrà fit Profana.

VIII. Spiritualium cum Temporalibus permutatio reprobatur.

C. ult. de Rerum Permut.

REGULÆ RATIO: Hujusmodi permutatio est Simoniaca, cum Temporale tamquam pretium rei Spiritualis datur.

IX. Una Ecclesia unius debet esse Rectoris.

C. 3. de Jure. Patron.

REGULÆ RATIO: Alioquin Monstrofa est, duplex habens Caput.

X. In Beneficiis plenissima est Interpretatio adhibenda.

C. 22. de Privileg.

REGULÆ RATIO: Res est maximè favorabilis Beneficium.

XI. Beneficium Principis largissimè interpretandum est.

C. 16. de verb. Signif.

Sequitur è precedenti; si quod enim Beneficium plenissimè est interpretandum, maximè Principis Beneficium, quem amplissima decet benefaciendi voluntas.

XII. Vilibus & Indignis patere non debent Dignitatum Portæ.

C. 11. de Excess. Prael. C. 87. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Solum Dignitatis nomen Regulam justam esse demonstrat.

Ista Regula prout est in VI. ab illa, quæ relata est, in hoc uno differt, quod de Infamibus tantum loquatur.

XIII. Nullus est cogendus de suo facere Beneficium.

C. 4. CAUS. X. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO: Liberalitatis est de suo facere Beneficium, liberalitatem autem decet esse liberam, ut res suo congruat nomini.

XIV. Cujus est Possessio, ejus fiat Institutio.

C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO: Sensus hic est, quod Institutio Rectoris alicujus rei, ad ejusdem rei Possessorem pertineat. Institutio hæc est quid minus Possessio; ideoque in illâ continetur: adde quod Possessoris interfit bonum in re suâ habere Rectorem, ac idcirco ad ipsum pertinere debeat istius Electio & Institutio. *Ibid.*

XV. Sacerdotes à nullo gravandi, sed ab omnibus honorandi sunt.

C. 28. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

REGULÆ RATIO: Sacri sunt illius Ministri, qui à nullo offendendus, sed ab Omnibus honorandus est.

XVI. Non debet propriis cujusque usibus applicari, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur.

C. 2. CAUS. XVII. QUÆST. IV.

XVII. Ad Privatum non trahantur Commodium, quæ ad Bonum Commune sunt prefixa.

C. 3. CAUS. XXV. QUÆST. I.

Duas has Regulas jungimus, quia in terminis dumtaxat differunt. UTRIVSQUE RATIO: Dùm fit quod prohibent, Peculatis crimen quodammodo committitur; usurpatur enim Bonum Publicum.

Utraque potest inter has Regulas, ac etiam inter Communes, & inter Morales Prohibitivas collocari; Inter Communes, quia et si de rebus Ecclesiasticis loquantur, ad alias applicari possunt; Inter Morales Prohibitivas, quia quod prohibent ad Mores pertinet.

XVIII. Odiosa concessio restringenda potius, quam amplianda.

C. 5. de Rescrip. in VI.

XIX. In ambitiosis stricta fieri debet Interpretatio.

C. 1. de Fil. Presb. in VI. S. 1. C. 21. de Præb. Ibid. C. 3. de Off. Ordin. Ibid.

XX. Quod Juri Communi adversatur, tamquam odiosum restringendum.

C. 1. de Fil. Presb. in VI.

XXI. Statutum Pœnale restringi potius convenit, quam laxari, seu extendi.

C. 22. de Elect. in VI.

Quatuor has jungimus Regulas, quia idem earum est Argumentum, una ac eadem RATIO, Nempè quæ habetur in 15. VI. Regulâ, *Odia convenit restringi.*

XXII. Per Generalem concessionem, non censetur concessa, quæ non esset quis versimiliter in specie concessurus.

C. 3. de Off. Vic. in VI. C. 8. de Reg. Jur. in VI. C. 2. de Penit. Ibid.

REGULÆ RATIO: De concessione judicandum est ex Concedentis intentione; improbable autem est, quòd Quis concedere intendat in concessione generali, quæ versimiliter in specie non concederet.

XXIII. Gratia non perimitur morte Concedentis, licet nondum sit in ejus executione processum.

C. 9. de Off. & Pot. Jud. Del. in VI.

REGULÆ RATIO: Habetur in 16. VI. Regulâ, Beneficium Principis decet esse mansurum.

XXIV. Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine Institutione Canonica obtineri.

C. 1. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO: Ut ad Beneficia necessaria est Vocatio Interior, sic & Vocatio Exterior, quæ nihil aliud est, quam Institutio Canonica.

XXV. Privilegium personale Personam sequitur, & cum eâ extinguitur.

C. 7. Ibid.

REGULÆ RATIO: Personæ inhæret, ideoque sequi illam debet, & cum eâ extingui.

XXVI. Indultum à Jure Beneficium non est alicui auferendum.

C. 17. Ibid.

REGULÆ RATIO: Debito Principi honori detrahitur, dum concessum ab eo Beneficium Lege suâ, aufertur.

Convenit nonnihil cum 16. VI. Regula; si enim decet, Principis Beneficium manere, nemini est illud auferendum; dicimus, *nonnihil*, quia differt ab illâ, nam 16. docet, durare debere Principis Beneficium quantum est ex parte Principis; 17. verò tradit durare debere, quantum est ex parte aliorum.

XXVII. Qui Prior est Tempore, Potior est Jure.

C. 54. Ibid.

Est hæc Regula ad alias res, quam ad Beneficia, extendatur, inter Beneficiales collocatur, quia Beneficia potissimum respicit, ideoque recensens res; in quibus locum habet, orditur à Beneficiis.

REGULÆ RATIO: Quoties Præventioni est Locus, qui prævenit, cæteris paribus, alteri est præferendus, qui autem prior est tempore, is est, qui prævenit.

XXVIII. Quod ob alicujus gratiam conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.

C. 61. Ibid.

REGULÆ RATIO: Contrà Justitiæ cuique suum tribuentis Præcepta, ac contrà gratiam Concedentis Intentionem est, ut Beneficium in Maleficium convertatur.

XXIX. Quod alicui gratiosè conceditur, non debet aliis trahi in exemplum.

C. 74. Ibid.

REGULÆ RATIO: In Præcedentibus sive Communi- bus, sive Particularibus continetur; nam si Odia sint restringenda, si Beneficium Personale Personam non transit, si Privilegium alicui concessum, non est ad alios extendendum.

extendendum oportet ut gratiose concessum, in exemplum non trahatur, cum illud sit odiosum, ac tamquam Privilegium Personale haberi possit.

XXX. Indignum est, & à Romanæ Ecclesiæ Consuetudine alienum, ut pro Spiritualibus facere quis homagium compellatur.

C. ult. de Reg. Jur.

Hujus Indignitatis RATIO. Homagium est honor Domino Temporalis exhibitus in recognitionem accepti ab eo Domini Temporalis; non sunt ergo Homagio Spiritualia subjienda, cum à nullo Domino Temporalis accipiantur, sed à solo Deo, cumque nobilius tractanda sint Temporalibus, quibus longè nobiliora sunt.

XXXI. Pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de Jure donare.

C. 5. de Jure Patr.

REGULÆ RATIO. In quacumque re faciendâ major defectus non est, quam potestatis defectus.

XXXII. Ut Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur.

C. 1. l. 3. Decret. Tom. 12.

REGULÆ RATIO. Vel quod Collator demit sibi retinet aliud indebitum, & Simoniam committit, quia istud est velut merces Collationis; vel aliis dat, quibus aliâ non debetur, & fit Sectio Beneficii prohibita à Concilio Turonensi. *C. 8. de Præb.*

Multò plures Regulæ circa Beneficia strictè sumpta colligi potuissent, sed istæ in Tractatu de Beneficiis hujusmodi congruentius collocabuntur.

§. II.

Quæ sint Judiciales Regulæ.

OBSERVATIO.

Non aliæ in Jure Canonico leguntur Regulæ Judiciales, quàm istæ.

I. Per Judicium Injuriis aditus patere non debet. *C. 28. de Rescript.*

Ad Mores trahi potest: est enim duplex injustitia, in judiciorum abusu, cum iste abusus sit injustitia, viaque sit ad aliam injustitiam.

REGULÆ RATIO. Institutum est judicium, ne fiant injuriæ; neve durent.

II. Speciale Mandatum derogat Generali.

C. 1. 14. de Rescript. C. 2. de Off. Leg.

Ad Rescripta extenditur, imò ad quamcumque Materiam, est enim inter Regulæ VI. amplioribus his concepta verbis: *Generi per Speciem derogatur.*

Hac in re singulare hoc habetur, quod Rescriptum v. g. posterius non derogat priori ejusdem speciei, nisi de priori mentionem faciat; Rescriptum verò Speciale derogat Generali, etsi de eo mentionem non faciat: Cujus discriminis Ratio hæc est: Rescriptum Speciale non destruit omninò Rescriptum Generale, sed ei tantum derogat in his, in quibus ei adversatur: Rescripta verò ejusdem speciei se invicem destruant, ita ut prius fiat per posterius inutile; præsumitur autem facile, quem voluisse suo Rescripto Generali in aliquare derogare; difficile autem creditur, voluisse quem Rescripto suum destruere; ideòque in 1. Casu non est necessaria expressa voluntatis mutata significatio, in 2. verò necessaria est.

III. Cui committitur Principale, committitur Accessorium.

Extenditur ad Beneficia, ut & ad judicia; Gratia enim committuntur, ut & judicia. *C. 1. 21. de Off. & Pot. Jud. Deleg.* veraque est Regula, sive Accessorium nascatur ex Principali, sive impediatur executionem istius, *GONZALEZ in C. 21. n. 2.*

Restringenda est ad Casus, in quibus Accessorium non est Deleganti specialiter reservatum; tunc enim de Ac-

cessorio faciendâ est mentio, alioquin non est commissum.

RATIO REGULÆ immediata est Regula XI. mediata verò habetur sub Regulâ X. ejusdem Tituli.

IV. Mandatum & Jurisdicção Delegata expirant, si Mandator vel Delegans, re adhuc integrâ, moriantur; secus, si re inceptâ.

C. 30. de Off. & Pot. Jud. Deleg.

Regula hæc restringenda est ad negotia quoad primam partem; Mandata enim Gratia non expirant morte Concedentis, etiamsi res sit adhuc integrâ, sed durant, donec à Successore revocentur. *C. 9. de Off. & Pot. Jud. Deleg. in VI.*

Verisimilior REGULÆ RATIO est Litium odium.

V. Sententia à non suo Judice lata, non valet, nec facta coram illo Confessio.

C. 4. de Judiciis.

Extendâ hæc Regula ad omnem processum, & à foro exteriori ad forum interius.

REGULÆ RATIO. Necessariâ ad procedendum jurisdictione caret Judex non suus.

VI. Actor Rei forum sequi debet.

C. 5. 8. de For. Compet. Restringenda est ad Causas Personales; nam in Causis Realibus Rerum forum sequendum est, (si ita loqui fas sit.)

Evidens est hujus REGULÆ RATIO; Actor de Reo conqueritur; illum ergo debet convenire coram illo, qui in Reum jurisdictionem habet, ut istius autoritate, Actori præstet, quod debet; Judex autem Rei in illum habet jurisdictionem, non Judex Actoris.

A Justitiâ ad Charitatem extendi potest dicendo, Superiori deferendum eum, qui corrigendus est, sicut Reus coram suo Judice conveniendus.

VII. Actore non probante, Reus, etsi nihil præstiterit, causam obtinet.

C. 3. de Causâ Posses. propr. C. Unic. ut Eccles. Benef. sine dimin. confer. R. 21. Moral. Prohibit. R. 67. Comm.

Ad Mores extendi potest; hinc enim inferre possumus, neminem à nobis condemnandum, nisi probetur reus.

REGULÆ RATIO. deficiente probatione, remanet Reus, ut erat, antequam conveniretur.

VIII. Cum obscura sunt Partium Jura, contra Actorem judicari consuevit.

C. 6. de Fid. Instrum. C. 11. de Reg. Jur. in VI.

Regula hæc in 7. continetur; non enim obscura sunt Jura, nisi quia Actor insufficienter probat.

Octava ergo REGULÆ RATIO eadem est ac Septimæ: alia tamen addendâ est, Reum scilicet propter Possessionem contra Actorem prevalere, quia in dubio melior est conditio Possidentis.

Alia etiam adjici potest, nempe Reum non esse præsumendum Usurpatorem, vel injustum Detentorem, nisi talis probetur, quia præsumitur Quis bonus, nisi probetur malus.

Regula hæc non differt nisi in terminis ab 11. VI. Regulâ, *Cum obscura sunt Partium Jura, favendum est Reo, potius, quàm Actori.*

IX. In Manifestis & Notoriis Ordo Judicarius non est per omnia servandus:

Non est in usu apud Gallos. *C. 21. de Jurejur.*

REGULÆ RATIO. Ordo hic servatur, 1. Ut impediatur, ne quis alium vexet. 2. Ut Actor probare possit quod intendit, 3. Reusque seipsum defendere; In Manifestis autem Actor non eget probatione, nullamque habet Reus defensionem.

X. Si Principale non tenet, nec Accessorium. *C. 6. de Fide Instrum. C. 2. de Nov. Oper. Nunt.*

REGULÆ RATIO. Principale est Fundamentum Accessorii; ruente autem Fundamento, ruant oportet quæ ipsi inniuntur.

Addere potes, quòd Accessorium est velut Principalis Consequentia, sublato autem Principio, tollitur & Consequentia.

XI. Ac.

XI. Accessorium congruit sequi naturam Principalis.

C. 9. de Offi. Jud. Deleg. in VI. Eadem est hujus REGULÆ RATIO ac præcedentis.

XII. Actore impugnante, Reo defensionis copia non est deneganda.

(etiam Excommunicato.) *C. 5. de Except.*

REGULÆ RATIO. Nullus inauditus judicandus est.

XIII. Quod ad defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendendum non est.

C. 5. de Except. in fine.

REGULÆ RATIO. Sunt Gratia, quæ cuidam conveniunt ut Reo, quæ ei ut Actori non conveniunt; coacta enim est Defensio, libera verò Actio.

Ista Regula non recipitur apud Gallos, quoad Casum de quo agit; nempe Excommunicatum in Judicio agere non posse, etsi sibi permittatur seipsum defendere; nam in Galliâ Excommunicatus potest agere, ex eo fortè, quòd pleraque Actiones ad certum tempus sint limitatæ, quo elapso pereunt; vel quòd incongruum judicetur, ut Excommunicatio, quæ est pœna Spirituales & Ecclesiastica, ad effectus merè Temporales & Civiles extendatur; vel quòd frequentiores Excommunicationes essent.

XIV. Nulla valet absque bonâ fide Præscriptio.

C. ult. de Præscript. C. 2. de Reg. Jud. in VI.

Eadem est cum ista VI. Possessor malæ fidei nullo tempore præscribit.

REGULÆ RATIO. Longa cum malâ fide possessio non est nisi injusta rei alienæ detentio, eò culpabilior, quò diuturnior.

XV. Multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in Judicium, exigente justitiâ, non sunt toleranda.

C. 18. de Præb.

REGULÆ RATIO. Priùsqvam ad Judicium deducantur, ut Judici ignota habentur, ideòque sine scandalo ab illo dissimulari possunt: Postea publicè notum est ab eo illa non ignorari, undè si impunita dimittat, vel illa approbare censetur, vel ignaviæ insimulabitur.

XVI. Ibi Causa semper agi debet, ubi Crimen admissum est.

C. I. CAUS. III. QUÆST. VI. Servatur in Galliâ tam circa Clericos, quam circa Laicos.

REGULÆ RATIO. Faciliùs & certius judicatur Causa, ubi nata est.

XVII. Juramentum non est Iniquitatis vinculum.

C. I. de Consuetud. in VI. R. 13. Mor.

Hinc judicandum, juramentum justum non ligare.

REGULÆ RATIO. Juramentum iniquum irritum est. Hinc Regula 58. in VI. non est obligatorium contra bonos mores prælitum juramentum.

XVIII. Potior videtur conditio Occupantis.

Strictè sumpta spectat ad Judicia, in quibus Procurator diligentior in præsentandâ suâ Procuratore, alteri præfertur; latè sumpta ad quævis negotia *C. 6. de Procur. in 6.* de Procuratoribus pluribus in solidum commissis intelligenda: Excipè Casum, in quo addita est Clausula, si non omnes possent. *ibid.*

Eadem est ac ea quæ habetur in explicatione 8. hujus Tituli.

XIX. Sine possessione Præscriptio non procedit.

C. 3. de R. J. in VI.

REGULÆ RATIO. Possessio est unum è prærequisitis ad præscriptionem; quæ sunt Titulus coloratus, Possessio, quæ certò duret tempore, Bona Fides, reique Capacitas. *CABASSUT. Cap. 22. n. 7. l. 6.*

XX. Semel Malus, semper præsumitur Malus.

Cap. 8. ibid.

Regula videtur contraria Charitati, quæ non cogitat malum, sed non est; non enim Charitatis est malum

Tom. I.

non cogitare in omni casu, sed tantum, cum nullum subest fundamentum, quale subest in casu Regulæ; præterea non præsumitur hic Malus in omni mali genere, sed in eo tantum, in quo Malus inventus est, idque solum, ut impediatur ne simile malum perpetret; undè hæc præsumptio non obest; sed potius prodest ei, in quem cadit: undè verbo præsumptio, de quâ Regula, non est maligna, sed cauta, ut potè non nata ex pravâ malè judicandi consuetudine, aliove vitio, sed ex justo metu: hinc semel Perjurus semper Perjurus habetur, id est ob primum perjurium à jurando repellitur, eoque modo à mali juramenti periculo liberatur. *CANISIUS Præfat. in Regulas VI.* notat hanc à *BONIFACIO VIII.* deductam ex variis Casibus ac Textibus Juris, eosque recenset.

XXI. Ratum Quis habere non potest, quod ipse nomine non est gestum.

C. 9. ibid.

Loquitur Regula de ratihabitione propriâ, quâ Contractus vel Actus Judiciales me contingentes, ab alio meo nomine facti, sine meo Mandato, à me rati habentur.

Requirat Regula, ut ratihabitio hæc valeat, utri Actus pro me, seu meo nomine expressè facti sint, idque requirit, quia quod de re meâ, ab alio, suo, non meo nomine, fit, omninò irritum est, ideòque à me ratum seu firmum fieri non potest; quod verò de re meâ meo nomine, sed me non mandante fit, non est irritum, sed irritandum, si velim, ac proindè me consentiente ratum fieri potest.

Duplex est, Ratihabitio, quæ est impropria; altera, quâ Beneficii collatio, ad quam meus requiritur consensus, me infcio facta, à me rata habetur, vel tacitè vel expressè, tacitè, si de illâ non conquerar intrâ tempus mihi à Jure concessum; expressè, si verbo vel scripto me consentire, ut valeat, significem: altera, quâ res vi metue facta rata habetur. Utraque autem impropria est, quia 1. casu, Actus non fit nomine meo; 2. verò, Actus fit non ab alio, sed à me invito. Hinc ratiificatio hæc differt ab eâ, de quâ in Regula 21. & 22.

XXII. Ratihabitionem retrotrahi & Mandato non est dubium comparari.

C. 10. ibid.

Confirmat quod præcedens affirmat, nempe rem meo nomine gestam à me ratam haberi posse; si enim Ratihabitio Mandato comparatur, clarum est rem, me non mandante factam, sed meo nomine ratam à me haberi posse, quasi à me mandata esset.

REGULÆ RATIO. Ratihabitio facit, quod fecisset Mandatum, consensum enim desideratum præbet, quem Mandatum præbisset.

XXIII. Extrâ Territorium Jus Dicenti non paretur impunè.

C. 2. de Constit. in VI.

REGULÆ RATIO. Nullam habet Judex extrâ Territorium jurisdictionem.

XXIV. In Judiciis non est acceptio Personarum habenda.

C. 12. ibid.

REGULÆ RATIO. Ut justa sint Judicia, qualia esse debent, ponderanda sunt tantum Causarum momenta, sive rationes, quibus Causæ sunt bonæ vel meliores, vel malæ; Personarum autem qualitates non sunt rationes, quibus bonæ vel meliores efficiantur, vel malæ aut peiores.

XXV. Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

C. 20. ibid.

REGULÆ RATIO. Res eadem potest ab uno eodemque pluribus titulis possideri, ac proindè pluribus modis defendi. *CANISIUS* hanc Regulam rectè explicat.

XXVI. Quod Quis mandato facit Judicis, do- lo facere non videtur.

Cujus RATIO hæc sequitur: *Cum habeat parere necesse.*

C. 24. ibid.

c

XXVII.

XXVII. Quæ à Judice fiunt, si ad ejus non spectant Officium, viribus non subsistunt.

C. 26. *ibid.*

REGULÆ RATIO; suum extrà Officium caret jurisdictione.

XXVIII. In obscuris, minimum est sequendum. De pœnis loqui videtur, præceptumque, ut minima à Judice decernatur, diu ambigitur, quam Lex vel Canon in casu, de quo agitur, præfinit. Sic intellecta eadem ferè est ac Regula 49. VI. In pœnis benign. &c. C. 30. *ibid.*

Et si Regula hæc Judicem potissimum respiciat, ad alios extendi potest.

REGULÆ RATIO. Dubia sunt in benigniorem partem interpretanda. *Canisius* hanc Regulam fusè explicat, probatque, illam locum habere nedum in Judiciis, sed etiam in Contractibus, in Constitutionibus pœnalibus: idem dicendum de *Glossa*. Utroque loco confirmatur allata expositio, ipsiusque ratio: huc facit Regula 49. VI. quæ in ista continetur, ut pars in toto.

XXIX. Non licet Actori quod Reo licitum non existit.

C. 32. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Reus paris conditionis esse debet ac Actor, idcirco quæ licent isti, alii licere debent, sed non è contrà, ut probat *Canisius* in Regulam 20. VI.

XXX. Non debet Quis fructum consequi ex eo, quod nifus est impugnare.

Cap. 38. *ibid.* Locum habere videtur in Testamentis, Donationibus, Contractibus, Electionibus quibuscumque: quoad Contractus specialiter firmatur Regula 75. *ibid.* Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat.

REGULÆ RATIO. Quod à me impugnatur, quantum in me est, irritum est, ac proinde, ut irritum mei gratià habendum est, cum autem rei nullius nullus sit fructus, ex re à me impugnata fructum nullum consequi debeo; exceptiones quasdam hæc Regula patitur, quas *Canisius* notat in illam.

XXXI. In pœnis benignior est interpretatio faciendi.

C. 48. *ibid.* Eadem videtur cum 28. hujus Tit. ac proinde eadem illius RATIO.

XXXII. Non est in mora qui exceptione legitimâ se tueri potest.

C. 60. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Exceptio illa debitum suspendit.

XXXIII. Exceptionem objiciens, non videtur de Adversarii intentione consistere.

C. 63. *ibid.*

REGULÆ RATIO habetur in 25. hujus Tit. si enim licet uti pluribus defensionibus, possum uti defensionis exceptione, quin Adversarii intentionem consistat; quia hæc utens defensione, aliis non renuntio.

XXXIV. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

C. 71. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus; agere autem, est quid majus, quam excipere.

XXXV. Contractus ex conventionem Legem accipere dignoscuntur.

C. 85. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Contrahentes obligant se ad id, quod volunt: obligatio in Contractibus, est Lex Contrahentium. Mutuus Consensus in aliquid, quod sibi invicem placet, est Conventio; ac proinde Contractus ex Conventionem Legem accipiunt.

XXXVI. In ipso Causæ Criminalis initio, non est à Quæstionibus, id est tormentis, inchoandum.

C. 6. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Injustè cruciatur, qui ex bonis conjecturis non judicatur Reus: hæc autem circumstantiæ initio processus criminalis sunt discutendæ: Nota quòd etsi hæc Regula falsò desumatur ex S. Gregorio, & contrà mentem illius sit, attamen vera est in se ob adductam rationem.

XXXVII. In minimis Causis, sicut in majoribus, appellationi est deferendum.

C. 11. de Appell.

RATIO. Appellatio, est defensio, quæ nulli est deneganda.

XXXVIII. Quoad ordinem judicarium, quod Jure Civili licet, Jure Canonico quoque licet, nili Juri Divino adverteretur, vel aliud Jus Canonikum præscribat.

Inferetur ex Cap. 2. de Causâ Possess.

REGULÆ RATIO. Judicarium ordinem desumpsit Jus Canonikum à Jure Civili.

XXXIX. Clericorum Causæ Jure Canonico decidendæ.

C. 9. de For. compet. cui jungenda Pars decisa, in quâ ponitur principium, ex quo contenta in citato Cap. prout apud GREGORIUM IX. habetur, decisio inferitur; Pars enim apud GREGORIUM relata est mera consequentia Partis decisæ, cum in illa decidatur, Causas Clericorum pecuniarias judicandas Jure Canonico, ex eo, quòd in Parte decisa dictum est, Clericis nihil commune esse cum Legibus publicis. C. 9. de Foro compet.

Hæc Regula non recipitur integra, nisi in Locis, in quibus Suprema Potestati placet, ut Clerici solo Jure Canonico regantur: in aliis recipitur tantum quoad Causas merè Ecclesiasticas, quarum decisio è Jure Canonico pendet: idcirco GONZALEZ notat n. 2. hanc Constitutionem esse localem.

XL. Forum Quis sortitur ratione delicti, contractus, domicilii, rei.

C. 20. de For. compet.

REGULÆ RATIO. Illorum quolibet subditus efficitur Judicum Locorum, in quibus illa sunt vel fiunt.

XLI. Negantis factum nulla est per rerum naturam probatio: Sed ex illius ad objecta responsione, de veritate vel de falsitate negati judicare licet.

C. 5. de Renuit.

XLII. Tanta est Judicis autoritas, ut pro ipso semper præsumi debeat, donec contrà ipsum aliquid legitimè probetur.

C. 11. de Prob. in quo CONCILIUM LATERANENSE IV. jubet, ut omnia Acta Judicialia conscribantur, ne Judex tali præsumptione abuteretur.

XLIII. Facientem & Consentientem par pœna constringit.

EX S. PAULO desumitur. Rom. X. v. 32. quoniam Qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed qui consentiunt facientibus. C. 47. de Sent. Excom.

XLIV. Non vindicabis bis in idipsum.

NAHUM. I. C. 24.

XLV. Leviter Castigatus reverentiam exhibet Castiganti, asperitatis autem nimie Increpatio, nec correctionem recipit, nec salutem.

Conc. Bracchar. Tertium desumit ex quodam Sapientie. C. 8. Dist. XLV.

XLVI. Ut quod injustè fecit, ipse justè patiatur.

C. 11. CAU. II. QUÆST. I. C. 6. CAU. XXIV. QUÆST. III.

XLVII. Quatuor modis pervertitur Humanum Judicium, timore, cupiditate, odio, & amore.

ISIDOR. C. 78. CAUS. XI. QUÆST. III.

XLVIII. Causa semel affectata apud superius Tribunal, non potest, eo inconsulto, deinceps devolvi ad inferius Tribunal.

C. 19. de For. compet.

XLIX. Qui

XLIX. Qui prior appellat, prior agat.

C. 2. de Ordin. cognition. GONZALEZ in hoc cap. illam Regulam sic explicat, ut verus sensus sit, quòd is, qui appellat, est Actor in secundâ instantiâ coràm Judice ad quem, etsi Reus fuerit in primâ instantiâ coràm Judice à quo, eamque desumptam dicit ex L. Qui appellat. 29. ff. de Judiciis.

S. III.

De Moralibus Regulis.

Antequàm colligantur Regulæ Morales juxtâ divisionem superius memoratam, una Generalis præmittenda, quæ præ aliis omnibus est notanda ac retinenda; præscribit enim modos, quibus exorta circa Mores dubia decidenda sint, quòd ad Mores permaximè pertinet.

ARTICULUS I.

De Canonicis Morales Questiones decidendi Modis.

OBSERVATIO.

In Jure Canonico non alii leguntur modi, quibus Morales Questiones decidantur, quàm isti.

1. *Scriptura sacra.* C. 3. DIST. XX. ibi enim habetur, ad alia recurrendum, cùm casus decidi nequeunt ex Scripturâ.

2. *Canones*, mox citandorum Textuum, quibus *Decretales Summorum Pontificum* annumerantur: in Priore enim legitur fidem inutiliter habere, qui Canones non recipit: in Posteriori, Canones vocantur Divina Scripta Græca, quia nondùm erant Canones Latini, qui ab Ecclesiâ Romanâ reciperentur. C. 1. DIST. XX. C. 3. cit.

3. *Sancti Patres.* C. 3. cit. in utroque expressè habetur: *Clementina* 1. de *Fide & Summâ Trinit.* quæ præfert opinionem, quæ docet in Baptismo infundi Infantibus Virtutes, ex eo quòd sit Sanctorum dictis magis consona.

4. *Sanctorum exempla.* C. 3. cit. hic modus in isto Capite exprimitur, quòd restringendum ad ea, quæ Legi Naturali vel Divinæ manifestò non adversantur.

5. *Concilia Generalia vel Particularia.* C. 3. cit. hic etiam *ibid.* exprimitur.

6. *Sedes Apostolica*, si à Conciliis Particularibus decidi nequeant. C. 1. DIST. XX.

Non obstat, quòd Canon 2. & Canon 3. citati inter Apocryphos à Criticis collocentur; hoc enim non fit propter id, quòd continent, sed ob Autoris illorum incertitudinem: præterea Canon 3. nihil habet, quòd non sit in Canone 1. quem omnes legitimè esse LEONIS IV. factum agnoscunt, eo solo excepto, quòd de exemplis Sanctorum dictum est, quòdque confirmatur ab eodem Canone 1. Quòd enim dicit de Scriptis Patrum, extendere fas est ad eorum exempla, quæ non minoris ponderis ac autoritatis sunt, quàm illorum Scripta. Can. 2. de alio Decisionum fonte non loquitur quàm de Decretalibus, de quarum autoritate mentio ampla fit in DIST. XIX. quæ tota est in illâ probandâ. Ad hæc Canon 3. DIST. XX. de eadem sermonem facit, & recensens Pontifices Veteres, quorum Decretales reciperentur, incipit à Siricio, idèòque excludit ab hoc numero illas, quæ Antiquioribus suppositæ sunt.

In recensendis Fontibus, ex quibus Ethica Christiana haurienda est, juxtâ Juris Canonici præscriptum, ordinem autoritatis secuti sumus; idèòque 1. locum dedimus Scripturæ Sacræ, 2. Conciliis Generalibus, 3. Decretis Summorum Pontificum, 4. SS. Patribus, 5. Istorum exemplis, insinuavimusque, in Controversiis circa illam exortis, non esse recurrendum ad Summos Pontifices, nisi cùm à Conciliis Particularibus finiri non possunt, vel quia illorum Celebratio possibilis non est, vel quia non consentiunt in Decisione.

Ex notato ordine sequitur, quòd si SS. Patrum dicta, vel Pontificum Decreta, adversentur vel Scripturæ, vel Conciliorum Generalium Definitionibus,

Tom. I.

Regulæ Decisionum esse nequeant: hoc agnoscit GRATIANUS DIST. XIX. sub Can. 7. excludens expressè ab his, quæ dixerat in favorem Sanctionum Pontificiarum, quascumque præceptis Evangelicis adversantes. Idem S. LEO confirmat in Can. 2. DIST. XIV.

Quòd mox observatum est ad Decisiones ab iisdem datas circa proposita eisdem dubia, hujus rei exemplum refertur attentione dignissimum in Commentario VAN ESPEN in DIST. XX. *Concilium Toletanum IV.* an. 686. cui præsidebat S. Julianus Confessionem 16. Capitulis constantem miserat ad *Benedictum II. Papam*; intellecto autem, quòd iste quatuor ex illis improbareret, biennio post congregatum fuit aliud Concilium, in quo cùm reperissent ista consona dictis SS. Ambrosii, Augustini, Fulgentii, pronuntiarunt, standum esse his dictis. Leges citatum exemplum, & concludes, quòd notata exceptio jure merito notanda est.

Clementina suprâ citata inter Regulæ vel Fontes Decisionum Moralium & aliarum ad Doctrinam spectantium, recensere videtur Theologorum Modernorum Sententias, cùm illas collocet inter momenta, quibus determinatur ad relatam opinionem alteri præferendam; sed id restringendum ad ea, de quibus nec Scriptura, nec Concilia, nec Summi Pontifices, nec SS. Patres quidquam clarè dixerunt, nec non ad ea, in quibus Moderni Theologi cum SS. Patribus consentiunt, vel de Theologis intelligendum, quorum Doctrina communiter recepta est, ut *Divi Thomæ*; aliorumve similium. Hæc Clementina facta est approbante Concilio Viennensi, an. 1311.

Quòd de SS. Patrum autoritate in Decisionibus hæctenus dictum est, confirmatur per *Cap. unicum de Fide & Summâ Trinit. in VI.* in quo deciditur ex consensu illorum, tùm Græcorum, tùm Latinorum, Spiritum Sanctum unâ Spiratione æternaliter procedere ex Patre & ex Filio: desumitur ex *Concilio Lugdunensi. I.* Idem Textus distinguit Doctores à Patribus, & *Glossa* in verba *Doctorum* ait, quòd illorum præcipuus est ordo in Ecclesiâ, illud probans per C. 12. de *Hæret. S. Sicut*, addit, quòd hoc nomine intelligendi sint Prædicatores & Prælati, ad id autem allegat C. 1. DIST. XLIII. Horum duplex genus, aliud Pontificum, aliud non Pontificum, ibi distinguitur à S. GREGORIO.

ARTICULUS II.

De Prohibitoriis circa Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Prohibitoria circa Mores Regulæ hæc sunt.

I. Plus timeri solet quòd specialiter, quàm quòd generaliter inhibetur.

Clem. unic. de excess. Prælat. in fine.

II. Cùm quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

R. 35. 80. de Reg. Jur. in VI.

III. Malitiis hominum non est indulgendum, C. 23. de *Rescript. C. 5. Qui accusant Matr. C. 27. de Priv.*

Hæc Regula Superiores præcipuè respicit; horum enim est Hominum malitias correctione, vel punitione, vel Lege coercere.

REGULÆ RATIO. Fiunt in dies pejores Homines, nec eorum malitiis obvietur: vix enim penâ in officio suo retinentur.

IV. Fraus & dolus nemini patrocinari debet.

C. 15. 16. de Rescript. R. 4.

Includitur in superiori, fraus enim & dolus sunt malitiæ, quibus non est indulgendum, ac quibus indulgeretur, si cuiquam patrocinari permitterentur. Contrâ

verborum æquivocationes trahi potest; fraus enim & dolus sunt actionum æquivocationes.

REGULÆ RATIO: Si secus fieret, quàm ferat Regula, ad fraudem & dolum aperiretur via maximè frequentanda.

V. Quæ vi metuve fiunt de Jure in irritum revocanda.

vel quod eodem recidit, *Qua vi metuve fiunt carere debent robore firmitatis. C. 4. De iis, qua vi.*

RATIO REGULÆ. Vis metusve libero officium consensui ad actum valorem jure merito desiderato.

Resfringenda ad vim metusve injusta; nam v. g. si quis metu justæ Depositionis, Beneficio renuntiat, renunciatio valet; vel si alius metu mortis meritæ, & à Judice præceptæ fœminam sibi in matrimonio jungat, matrimonium validum est.

VI. Nullus debet de malitiâ suâ commodum reportare.

C. 7. de Judiciis. C. 9. de Dolo & Contum. R. 2.

Ad quartam reducitur; est enim velut illius Ratio, cum dolus nemini debeat patrocinari, ne ex malitiâ commodum reportet.

REGULÆ RATIO. Indè remuneraretur, undè puniendus est.

VII. Contumax non esse debet melioris conditionis, quàm Obediens.

C. 9. de Dolo & Contum.

RATIO: Inobedientia amaretur, & obedientia odio haberetur.

VIII. Propter Scandalum vitandum, non est Veritas omittenda.

C. 3. de Reg. Jur. Intellige Veritatem præcepti, ut illa Regula concordet cum 25. ejusd. Tit.

REGULÆ RATIO. Sicut non sunt facienda mala prohibita, ut eveniant bona, ita nec omittendum bonum præceptum, ut vitentur mala.

IX. Quod ad defensionis subsidium est inventum, non debet ad deprecationis dispendium retorqueri.

C. 12. de Penis.

REGULÆ RATIO. Contrarium agens gratiâ abutitur, bonumque in malum convertit, utrumque autem injustum est.

X. Peccati venia non danda nisi Correcto.

C. 5. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO. Peccati venia non Correcto data, novæ culpæ occasio est. A foro exteriori ad interius extendenda est.

XI. Nemo potest ad impossibile obligari.

C. 6. ibid. defumitur ex Jure Naturali.

Ad illam reducitur 41. & 66. Regula, ut effectus ad causam.

REGULÆ RATIO. Injusta esset hujusmodi obligatio, cum impleri non possit.

XII. Non est sine culpâ Qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

C. 19. ibid.

Optima est contra Curiosos, nec non illos, qui artes, quas ignorant, exercent, vel sine mandato aliorum negotia gerunt.

REGULÆ RATIO. Ex ordine vel statu suo egreditur, qui id agit quod Jure Divino, imò & Naturali prohibetur; præterea rei alienæ se immiscens, negligens est suæ; cum enim sua quemque res satis illum occupet, qui alienæ se immiscet, suam negligere necesse est.

XIII. Cum quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

C. 29. ibid. Vide R. 6. præcepti.

REGULÆ RATIO. In Principio Consequentia includuntur.

XIV. Locupletari non debet Quis cum alterius injuriâ, vel jacturâ.

C. 48. ibid.

Loquitur de jacturâ injustâ, ut inferre licet ex præcedenti voce, injuria, quæ injustum nocumentum significat.

REGULÆ RATIO: Qui cum injusto alterius damno locupletatur, furtis vel quasi furtis, res suas auget.

XV. Non est obligatorium contra bonos Mores præstitum juramentum.

C. 58. ibid. C. 3. de Jurejur. in 3. Collect. R. 18. infra.

REGULÆ RATIO. Inferioris Lex Superioris Legi contraria non ligat; promissorium autem juramentum, de quo Regula, est Lex privata sibi à Jurante imposita, undè, cum Homo sit infinitè inferior Deo, Lex illa Jurantem non ligat, si sit Legi Dei contraria, qualis est, quando contra bonos Mores juratur.

XVI. Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem.

Intelligitur de restitutione ei, à quo petit, faciendâ; si enim restituendum esset alteri, justè peteretur, cum injusto Detentori res auferretur, ut Domino legitimo daretur. *C. 59. ibid.*

Regulæ Casus hic esse videtur: quamdam pecuniæ summam vero titulo Joanni debes, hanc à te peto tanquam potiori titulo, sed sicto mihi debitam, ut illa Joannem frustrer, tibi que servem; vel petens ultras, quas tibi restituere teneor, Creditores tuos debitis frustror. In utroque casu me dolose agere manifestum est, nec non ad restitutionem teneri erga illos, quibus dolus meus præjudicat.

XVII. Nemo ex consilio, dummodò non sit fraudulentum, obligatur.

C. 62. ibid.

Excipiendi videntur casus, in quibus ex justitiâ consilium bonum dare tenetur qui dat; quales sunt, Confessor circa Animæ Salutem, Medicus circa Corporis sanitatem, Advocatus circa lites; isti enim, si ex ignorantia, ex negligentia, aliâve culpâ malum præbent consilium, injustitiam committunt, cum ex officio, bona dare Consilia teneantur; undè videntur in eos, quibus per mala consilia nocent, obligari.

XVIII. In malis promissis fidem non expedit observari.

C. 69. C. ibid. 3. de Jurejur. in 3. Collect.

REGULÆ RATIO. Lex Deo contraria non est servanda, malum promissum est Lex Deo contraria, ac proinde non est servandum.

XIX. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

C. 92. ibid.

Excipiendi casus, in quibus Lex, quæ violatur, est merè pœnalis.

REGULÆ RATIO. Præsumptio, de quâ Regula, justa est ex eo, quòd alicujus culpæ Reus circa aliquam rem, alius non ab similibus Reus circa eandem non immeritò creditur, eodemque reus interpretatio *Canisii* in eandem.

XX. Bona fides non patitur, ut exactum semel, iterum exigatur.

C. 83. ibid.

Loquitur Regulâ de iteratâ exactione scienter factâ.

REGULÆ RATIO. Non potest Quis cum bonâ fide indebitum scienter exigere: exactum autem semel, indebitum est, ac proinde non potest iterum scienter exigi, sine malâ fide.

Ad pœnam extenditur, quæ bis eadem, de eodem delicto non iterato, exigi nequit sine malâ fide. *Canisius in hanc Regulam.*

XXI. Quidquid in sacratis Deo rebus & in Episcopis injustè agitur, pro Sacriligio reputatur, quia Sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

C. 7. de Reg. Jur.

REGULÆ

REGULÆ RATIO. Ex Epist. 2. *Stephano I.* suppositâ vulgò desumitur, relatâ integrâ apud LABBEUM. *Conc. to. 1. p. 732.* ar ex variis locis Autorum longè posteriorum confecta est, ut patet ex citationibus marginalibus. Regula tamen indè deducta non ideò rejicienda, cum nihil nonnisi veri habeat & à GREGORIO IX. approbata sit.

XXII. Qui ex timore præceptum facit, aliter quàm debeat, facit, & ideò jam non facit.

C. 8. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Timor pœnæ temporalis, vel æternæ sensibilis, non excludit peccati voluntatem, idcirco, dum ex tali timore sit præceptum, cum voluntate non faciendi sit, ideòque æquè inutiliter & damnablem, ac si non fieret; idque, quia in vitandâ pœnâ, à jacturâ à Deo districtâ ultimus finis constituitur.

XXIII. Non est arguendus, nec impugnandus, cujus Crimen non deprehenditur.

C. 13. CAUS. VI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Correptio videtur tunc injusta, ideòque nociva.

XXIV. Periculosissimè admittitur hæc Compensatio, ut mali aliquid faciamus, ne alius gravius malum faciat.

C. 1. DIST. XIV.

REGULÆ RATIO. Temerariè, incautè & injustè exponimus Salutem nostram pro Salute alienâ: incerti enim sumus de veniâ pro peccato nostro obtinendâ; incerti etiam, an talis indiscreta Caritas Proximo proderit; dum enim impeditur peccatum exterius, peccatum interius non cavetur.

XXV. Etî Bonum, (*intelligo Bonum consilii non præcepti*) quândoq; omittendum sit, malum numquàm est committendum.

C. 2. *de novi operis.*

REGULÆ RATIO. Bonum cessat quândoq; esse Bonum, ratione circumstantiarum, sed nullæ sunt circumstantiæ, quæ efficere possint, ut quod in se malum est, de quo hic sermo, desinat esse malum.

XXVI. Ignoscendum Erranti ex simplicitate, non autem Pervivanti in errore cognito.

Cap. 8. DIST. VIII.

REGULÆ RATIO. Probabilis error (qualis qui ex simplicitate aliâve honestâ causâ oritur) excusat, non item alius.

XXVII. Non tanto pondere prohibenda licita, quæ non expediunt, quanto pondere prohibenda illicita.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

RATIO. Prius, minus malum, quàm posterius.

XXVIII. Qui scit se aliis præpositum, si ut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat illis importabile pondus imponere.

C. 14. CAUS. II. QUÆST. VI.

RATIO. Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis.

XXIX. Non est putandum in verbis Scripturarum, esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medullâ; non in sermonum foliis, sed in radice rationis.

C. 64. CAUS. I. QUÆST. I. Ex. S. Hieronymo.

REGULÆ RATIO. Littera occidit, Spiritus vivificat: verba sunt velut Corpus, vel cortex; sensus verò, sicut Anima vel succus.

XXX. Quod licet, sed non expedit, quale id, ex quo Hominibus Salutis impedimentum infertur, non est faciendum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Licitum hoc casu sit illicitum ratione circumstantiæ, quâ efficitur non expediens.

XXXI. Jungendi non sunt, quibus studia & Vota sunt diversa.

Tom. I.

C. 22. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

REGULÆ RATIO. Hujusmodi coherere & conjungi nequeunt.

XXXII. Ex eventu Facta æstimanda non sunt. C. 8. 9. 10. DIST. XLVII. Hinc non judicandum, quòd Pastor Gregem suum pro debito officio non curet, ex eo solo, quòd Grex malus sit.

REGULÆ & Exempli RATIO. In Moralibus, ut in Physicis, multa impediunt, ne res eventum congruum habeant.

XXXIII. Adversitas, quæ Bonis objicitur, probatio est Virtutis, non indicium Reprobationis.

C. 48. CAUS. VII. QUÆST. I.

Regula loquitur de Viris Justis, vel saltem de Pœnitentibus: desumitur ex S. GREGORIO eamque probat naufragio S. PAULI euntis in Italiam ad prædicandum, quod sic exprimit: *Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit quod S. Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit, sed navis Cordis, in Maris fluctibus, integra stetit.* Malè ergo existimatur Malus, qui affligitur, si aliudmè Bonus habeatur.

XXXIV. Non spectandum, quid Quis dicat, sed quid agat.

C. 71. CAUS. XII. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO. Plenus venter facilè de jejuniis disputat, idem dic de Divite, ergà paupertatem, de Sano, ergà morbos.

XXXV. Sapiens non est omnis, qui nocet.

C. 14. CAUS. VI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Initium Sapientiæ timor Domini.

ARTICULUS II.

De Permissoriis circa Mores Regulis

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico circa Mores Permissoria Regula, quàm ista.

I. Aliud est præcipere, aliud permittere; præcipimus quod placet: quod autem permittimus, nolentes permittimus.

C. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I.

RATIO. Præcipiens eligit, Permittens alienæ necessitati obedit.

II. Necessitas facit licitum, quod non est in Lege licitum.

C. 4. *de Reg. Jur.*

Refrigenda ad illa, quæ ex se mala non sunt, quæ non sunt Odium Dei, Perjurium, Mendacium, ista siquidem nullâ ex causâ licita sunt.

REGULÆ RATIO. In gravi, & urgente necessitate, de quâ Regula, obligare non intendit Legislator, nec potest intendere, quia plus prodest, vel minus obest non servata Lex, quàm prodesset, vel obesset servata.

III. Vim vi repellere omnes Leges omniaque Jura permittunt.

C. 3. *de Sent. Excom.*

REGULÆ RATIO. Quolibet Jure Homini licet seipsum conservare, ideòque & repellere, quæ huic conservationi adversantur.

Regula huic alibi additur *cum moderamine inculpata vitæ*; idque, quia vim vi Repellens sui defensionem intendere debet, nec aliam in repellendo vim adhibere, quàm quæ ad removendam præsentem injuriam, verè necessaria est. C. 2. 18. 19. *de Homicid.*

IV. Necessitas non habet Legem.

C. 11. *de Conf. DIST. I. C. 2. de Observ. Jejun.*

Eadem est ac I. nam sensus illius est, quòd Necessitas à Lege excuset, ac proindè, quòd licitum faciat quod in Lege illicitum est.

Refrigenda ergò est eodem modo, ac illa.

V. Frustrà quis sibi postulat fidem servari ab eo, cui fidem præstitam servare recusat.

C. 75. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Contrahentes paræ sunt conditionis ergà Contractum, undè, si alter fidem frangat, alteri frangere licet.

Vide *Canisum* in hanc Regulam.

VI. De Manifestis, quæ non possunt bono animo fieri, nobis permittitur judicare.

C. 2. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Judicium hujusmodi non lædit Proximum.

VII. Illa nonnunquam sinenda sunt, quæ, si cæteris constet integritas, nocere sola non valent.

C. 3. CAUS. I. QUÆST. VII. R. 33. *Præcept.* Ad Abusum circà Disciplinam, qui sine scandalo tolli non possunt, Regulam hanc accommodare licet; dùm enim Fides & Mores sunt integra, abusus isti non nocent.

REGULÆ RATIO. Si ad vitandos Saluti non nocivos abusus excitetur scandalum, morbo pejus remedium adhibetur, vel leviore laborans morbo ægrotus, graviore & mortali exponitur.

VIII. Aliud est Dei jubentis, aliudve Superioris Imperium, aliud Conservi secundum misericordiam Charitatis, quæ à Deo est illi inspirata, fidele consilium. Consilio si uti nolueris, minùs boni adipisceris, sed nil mali perpetrabis: sed si Domini præcepto, aliudve Superioris, non obedis, peccas.

C. 3. CAUS. XIV. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Consilium est de de meliori Bono, Præceptum verò de Bono necessàrio.

IX. Non omne licitum expedit, sed tunc tantum, quandò ex illo nullum inferitur Salutis impedimentum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Incommodum ex re in felicità nascens, illam pro accidente circumstantia illicitam facit. Hac Regula defumi videtur ex 1. ad CORINT. C. VI. v. 12. 13. C. X. v. 20. & 21. *Omnia mihi licent, sed omnia non expediunt.*

X. Utilius Scandalum nasci permittitur, quàm Veritas relinquatur.

C. 3. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Minus Malum præferendum majori.

ARTICULUS. III.

De Præceptoris circà Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico Præceptoria circà Mores Regula, quàm istæ.

I. **C**UM quid præcipitur, omnia, quæ ex illo sequuntur, præcipiuntur.

Colligitur è C. 39. de Reg. Jur. in VI. R. 11. *Prohibit.*

REGULÆ RATIO. Consequentias Principium continet.

II. Plus timeri solet quod specialiter injungitur, quàm quod generaliter imperatur.

C. 6. de Hereticis huc pertinet R. 6.

III. In dubiis semitam debemus eligere tutiorem.

Vocatur hęc semita tutior, quæ à peccato certò removet, minùs tuta quæ peccati periculo exponit. C. 12. 18. de Hom. vel Clem. 1. de verb. signif. C. 3. de Sponsalib. C. 4. De Pœnit. DIST. VII.

REGULÆ RATIO. Nullum Malum est peccato comparandum, idcirco cuilibet nos exponere debemus, ut peccatum vitemus.

IV. Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

C. 5. de Usur. C. 4. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO. Injusta rei alienæ detentio, qualis sit, dùm quod restitui potest, non restituitur, mortale peccatum est. Peccatum autem mortale remitti non potest, alio non remisso, ideò omne peccatum retinetur, dùm injustè aliena res detinetur.

V. Qui gravius excedit, gravius est puniendus.

C. 12. de Hæret. C. ult. de Exces. Præl.

Clara est REGULÆ RATIO. Commetienda enim est Pœna cum Culpâ.

VI. Quantò Quis melior est, tantò in Sacris Officiis obeundis aptior est, idcirco aliis præferendus.

C. 26. CAUS. XVI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Præcipua Dispositio ad Sacra Officia est Morum probitas.

VII. Non tantum attendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiunt.

C. 1. CAUS. XV. QUÆST. VI.

REGULÆ RATIO. In Moralibus Bonum, & Malum præcipue pendet ex intentione, ut patet MATTH. C. VI. v. 22. 23.

VIII. Dubia circà Proximi mores sunt in meliorem partem interpretanda.

C. 2. de Reg. Jur.

REGULÆ RATIO. Charitas exigit, ut præsumatur bonus qui non probatur malus. Adde quòd Proximus non manifestè malus, est in possessione boni nominis, ideòque in dubio pro eo judicandum.

IX. Defeat Peccator, quia offendens in uno, factus est omnium Reus.

C. 9. *ibid.*

Loquitur Regula de omni peccati mortalis Reo, eumque flere jubet, tanquam, omnium peccatorum conscium; idque, quia ergà Cæli amissionem & Charitatis violationem, quolibet mortali peccato finis quasi Rei omnium Peccatorum: quodlibet enim Charitatis vinculum rumpit, Cælumque claudit æquè ac cuncta simul, adeò ut qui unum tantum committit, non minùs Charitate privetur, Cæloque, si in eo decedat, quàm qui omnia simul commisit.

X. Non potest esse Pastoris excusatio, si Lupus comedit, & Pastor nescit.

C. 10. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Super Gregem debet vigilare Pastor, ne ulla Ovis ipsius Curæ commissa pereat.

XI. In Officiis Charitatis primo loco illis tenemur obnoxii, à quibus Beneficia accepisse cognoscimus.

C. 7. de Testam.

REGULÆ RATIO. Undè exeunt flumina huc revertuntur.

XII. Deo Servientibus Beneficium negare non convenit.

C. 12. CAUS. XI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Omni petenti, da: multò ergò magis id justo utilique labore Merentibus applicandum.

XIII. Veritatis est Regula, ut nihil facias tui commendandi gratiâ, quò alius minor fiat, neque si quid Boni habeas, ad deformationem alterius & vituperationem exerceas.

C. 13. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Proximum sicut teipsum diligere teneris.

XIV. Ad rectè judicandum de rerum pretereuntium usu, attendendum quid Locis, Temporibus, Personis conveniat.

C. 1. DIST. XLI. in quo leguntur exempla convenientissima, sicut etiam in C. 2. 3. 4. 5. *ejusd.* DIST.

REGU-

REGULÆ RATIO. His circumstantiis, ut & finis circumstantiâ, bonus vel malus fit istarum rerum usus.

XV. Non decet alii te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles.

C. 13. de Majorit. Simile quid habetur. C. 2. de mutuis Petition. C. 37. de Excom. l. 5.

REGULÆ RATIO. Christi autoritas.

XVI. Plus est Deo, quam Homini deferendum. C. 37. de Excomm. l. 5.

REGULÆ RATIO. Spiritus Sancti impetro testimonium *Aff. IV. v. 19. Aff. V. v. 29.*

XVII. Non satis est bene velle, sed etiam benefacere oportet, nec satis est iterum benefacere, nisi id ex eo bono fonte, hoc est ex bonâ voluntate proficiatur.

C. 14. D. 86. R. 19.

XVIII. Benefacere nemo potest, nisi elegerit, nisi amaverit, quod est in liberâ voluntate.

C. 33. CAUS. XXIII. QUÆST. V.

REGULARUM XVII. & XVIII. RATIO. Sicut Cupiditas est omnium Malorum radix, sic Caritas fons est omnis Boni.

XIX. Nisi fiat quod Bonum est, à Malo abstinere non sufficit.

Clem. 3. de penis. l. 5. C. 18. CAUS. XXII. QUÆST. V.

REGULÆ RATIO. Bonum fac & declina à Malo.

XX. Ad veritatem vitæ pertinet, ut id quod exterius agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum repræsentet.

Clem. 1. de verb. signif. R. 16.

REGULÆ RATIO. Alias exterior actio est mendacium, simulatio & hypocrisis.

XXI. Attendere non debemus solum quid factum sit, sed potius quid faciendum.

C. 27. de Elect.

REGULÆ RATIO. Exemplis Lex est præferenda.

XXII. Non solum quod Malum esse dignoscitur, sed & omne, quod speciem habet Mali à veris Perfectis specialiter vitandum est.

Clem. 1. de verb. signif.

REGULÆ RATIO. Perfecti sunt cæterorum specula, quæ omni carere debent maculâ, etiam apparenti.

XXIII. Operari nunquam licet contra Conscientiam, quæ certa judicatur.

Qualis de qua C. 44. de Excomm. C. 13. de Restit. Spoliat. C. 35. de Simon. C. unic. de Scrutinio.

Hinc, potius sustinenda sunt Ecclesiæ Censuræ, quam quod certo scimus à Deo nobis prohibitum, jubente Ecclesiâ ex errore Facti, faciamus.

REGULÆ RATIO. Conscientia hujusmodi est proxima actionum nostrarum Regula.

XXIV. Conscientia levis, vel temerariæ credulitatis, præcipue ad sui Pastoris consilium explodi debet.

C. 44. de Excom. Extravag. 1. de verb. signif. Joann. XXII.

XXV. Ortum ex scrupulo, peccandi periculum non evades, nisi deponas errorem.

C. 35. de Sim.

REGULÆ XXIV. RATIO. Manente causâ manet effectus, quandiu autem manet error, manet peccandi periculum, quod ex illo oritur.

REGULÆ XXV. RATIO. Constitutus est à Deo Pastor ut ducat, ideoque consulti in dubio Pastoris consilia sequenda sunt.

XXVI. Manente circa actionem faciendam dubio, ab eâ est abstinendum.

C. 24. de Rescript. C. 2. de Secund. Nupt.

REGULÆ RATIO. Ad hoc, ut mihi agere liceat, oportet, ut moraliter certus sim de actionis meæ Bonitate.

XXVII. Cum plures sunt circa eandem rem opiniones, probabilior sequenda est.

Probabilior autem est, quæ meliori nititur ratione, quæve Doctorum tam Antiquorum, quam Modernorum Theologiæ conformior. *Clem. 1. de Sum. Tri. §. 3. C. 4. de Feriis §. 1.*

REGULÆ RATIO. Opinio hæc ad veritatem, quæ sequenda est, propius accedit.

XXVIII. Communis utilitas, Privata est præferenda.

C. 18. de Regularib.

REGULÆ RATIO. Majus bonum minori prædiligendum est.

XXIX. Superiori magis curandum est, ut Leges ferventur, quam ut constituantur.

C. Unic. de Regular. in VI. §. Utr.

REGULÆ RATIO. Legum Conditor circa illarum observationem negligens, peccandi materiam plurimis subministrat.

XXX. Quisquis præceptis non obtemperat, justis vel non evidenter injustis, Reus est, & Debitor poenæ.

C. 3. CAUS. XIV. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Peccati stipendium poena.

XXXI. Exigit Perverforum audacia, ut non solum prohibitionem contenti sint Superiores, sed etiam delinquentibus poenam imponant.

C. 2. de Censib. in VI.

REGULÆ RATIO. Dignum est, ut quos Dei timor à Malo non revocat, saltem coerceat severitas Disciplina.

XXXII. Rectorum negligentia, dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam confuevit in Subditis.

C. 7. de Elect. §. ult. Extravag. Joann. XXII. de penis. C. 2. D. 62.

XXXIII. Quod dicit Apostolus, dimittendum Conjugem potius, quam Christum. hoc de Parentibus, de Filiis, de Fratribus est dicendum.

C. 7. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Qui non odit Patrem suum, aut Matrem suam, non est in Deum dignus, ait *Christus* MATT. C. X.

XXXIV. Quod neque contra Fidem, neque contra bonos Mores injungitur, indifferenter est habendum & pro eorum, inter quos vivitur, Societate est servandum.

C. 11. DIST. XII. §. 2. ex S. Augustino R. 6. permiss.

REGULÆ RATIO. quoad secundam partem, Monstrum est Membrum, quod suo non convenit Corpori.

Quoad primam, quod Fidei vel Moribus bonis non adversatur, non est malum, ideoque quidquid Superior circa hujusmodi res præcipiat, servandum.

Hinc cum quisque subdatur Ecclesiæ, in quâ degit, eo modo agere debet, quo Ecclesiam istam agere viderit, *S. Augustinus* id probat ex *S. Ambrosii* Decisione, proprium suum exemplum allegantis. §. 1.

XXXV. Afflicto non est addenda afflictio.

C. 2. CAUS. VII. QUÆST. I. C. 5. de Cler. agrot. *ibid.*

RATIO REGULÆ. Miseriæ miserandum.

XXXVI. Diversitatem Corporum sequitur diversitas Animorum, ideoque non sunt omnes Animi eodem modo regendi, curandive; sicut nec Corpora eodem modo sunt alenda, curandave.

C. 5. de Concess. Preb.

REGULÆ RATIO. Qui hanc non servant Regulam se ridendos æque præbent, ac Sutores, qui eundem cuius pedem calcem assuerent.

XXXVII. Bene judicandum de iis, qui agnoscunt culpam, ubi non est culpa.

C. 4. D. 5. C. 2. de observ. jejun.

REGULÆ RATIO. Bonarum Mentium est suas ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est. Conscientiæ quoque

timoratae quodcumque in viâ Dei apparet devium expaveſcunt. *E. C. 4. §. Sancta. Clem. 1. de verb. ſignif.*

XXXVIII. Sanctius eſt paucos Bonos habere, quàm multos Malos.

C. 14. de etat. & qual.

Hinc, Qui præeſt, Subditorum probitati, quàm multitudini magis attendat.

REGULÆ RATIO. Si Cæcus Cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; ut à Bonis bonum ſperandum, ſic à Malis malum timendum; Arbor bona bonos fructus facit, Arbor mala malos. *MATT. C. VII.*

XXXIX. Eo quis corpiendus eſt modo, quo peccavit, clàm, ſi clàm; palàm, ſi palàm peccavit. *C. 19. Cauſ. II. Queſt. I.*

REGULÆ RATIO. Alioquin injuſta vel vana correctio: injuſta, ſi publicè arguatur privata culpa: vana, ſi clàm corrigatur delictum publicum, natum enim ex delicto ſcandalum non auferitur.

XL. Benè loquendo inimicitia extinguenda (*ad-dendum*) & beneficiendo.

C. 88. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Malefactis & Maledictis inimicitia generantur; atqui contrarium contrario curatur.

XLI. Integritas Præſidentium, Salus eſt Subditorum, totiùs Familiæ ſtatus & ordo nutat, ſi quod requiritur in Corpore, non inveniatur in Capite.

C. 5. DIST. LI.

REGULÆ RATIO. Quod à Prælatis agitur, facile trahitur à Subditis in exemplum *C. 7. de voto &c.*

XLII. Cùm duo occurrunt peccandi pericula, majori minus præferendum eſt.

C. 4. 7. CAUS. XXII. QUÆST. IV. C. 1. 2. 20. DIST. XIII.

Hinc, ſi quæ Mulier falſò exiſtmet, vitam ſibi vel Familiæ ſervandam furto vel adulterio, furtum adulterio præferat. Si quis juramentum illicitum ſervandum putans, perjurio vel homicidio exponatur, quod ex his peccatis ſibi minus videtur, eligat. Nul-lus autem in ſimilibus caſibus eſſe poteſt, niſi ex ignorantia vincibili, quæ ideò à peccato non excuſat. Exemplum iſtud eſt in *Can. 1. 2. cit.* In 2. verò ſunt alia, quæ ad rem optimè faciunt.

REGULÆ RATIO. Quò majus eſt periculum, eò majus eſt malum, ideòque magis vitandum.

XLIII. Injuſta Juſti maledictio, ut præmium eſt habenda.

C. 890. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Prodeſt patienter ferenti, præbet ſiquidem merendi materiam, ideòque præmium recipiendi.

XLIV. Alienum poſſidere videtur qui partis non utitur, vel malè utitur.

C. 11. CAUS. XIV. QUÆST. IV.

REGULÆ RATIO. Rebus ſuis Bonus utitur, & benè utitur; alieno autem uti non audeat: Malum verò permittit Deus alieno abuti, & neceſſario illius uſu interdum ex avaritia abſtinere, idque in penam peccati, quo alienum retinet.

XLV. Sana Ratio Exemplis eſt anteponenda. *C. 11. d. 9. Eadem eſt ac 20. hujus Tituli.*

REGULÆ RATIO evidens eſt; Exempla ſiquidem ſanæ Rationi contraria, prava ſunt, proindeque non ſequenda.

XLVI. In Dubiis & Obscuris ſequendum eſt, quod nec Præceptis Evangelicis, nec SS. Patrum Decretis contrarium eſt.

C. 2. DIST. IV.

Dubitatur v. gr. an omne Mutuum eſſe debeat gratuitum; fundamentum dubii eſt, vel numerus, vel autoritas Doctorem, vel rationum pondus, quibus offendi-tur ex unâ parte, ſolum Charitatis Mutuum gratis dandum, & ex aliâ, id omni Mutuo con-

venire: in hoc dubio non eſt ſequenda prima opinio, utpotè contraria Præcepto Evangelico, *Dare nil indè ſperantes*, quod abſolutum & generale eſt, ac SS. Patrum Decretis, quæ in hoc inter Mutua non diſtinguunt.

Quod in Regulâ dictum eſt de SS. Patrum Decretis, ad ea reſtringendum eſt, quæ Sacrorum Librorum Decretis adverſari non videntur.

REGULÆ RATIO. Scripturæ autoritas potior eſt, quàm cujuſvis aliùs.

XLVII. Non eſt à reâ viâ recedendum propter Perditorum convitia.

C. 10. DIST. XLVII.

REGULÆ RATIO. Qui vult Hominibus placere Malis, Chriſti Servus eſſe nequit. *ibid.*

XLVIII. Inferioris Culpa imputanda Superiori, qui, cùm poſſit, illam non impedit.

C. 1. 3. DIST. LXXXVI.

REGULÆ RATIO. Facientis culpam procul dubio habet qui, quod poteſt corrigere, negligit emendare. *ibid.*

XLIX. Ex rerum uſu judicandum non eſt, an bonæ, malæve ſint.

Vid. 99. Regul. Commun. C. 9. CAUS. XIV. QUÆST. V.

REGULÆ RATIO. Poteſt quis re malâ benè, bonâ malè uti.

L. Cum Honoris augmento, cura Sollicitudinis crefcere debet, ut veſtium cultui actionis ornamenta convenient.

C. 9. DIST. C.

REGULÆ RATIO. Honor eſt laboris ſtimulus, ſicut & merces.

LI. Rationis ordo exigit, ut, qui ſibi vult, ab alio juſtitiam exhiberi, ei non debeat, quod juſtum eſt, denegare.

C. 3. de mutuis petitionib. in 2. Colleſt.

REGULÆ RATIO. Diliges Proximum ſicut te ipſum; qui Proximo negat, quod ab eo exigit, exemplo ſuo ad denegandum movet.

C A P U T I I I.

Queſtiones circâ ipſas Juris Canonici Regulas.

Circâ has Regulas, iſta duo tractanda ſuperſunt, **1. Quæ ſit illarum connexio cum reliquo Jure Canonico.** **2. Quæ ſit illarum connexio cum Jure Naturali:** Utrumque autem paucis expedietur.

Ad 1. ergò dicendum, 1. ipſas Juris Canonici Regulas nullam habere connexionem cum illâ hujus Juris Parte, quæ Fidei Dogma tangit; qualis eſt quæ de Fide Catholica, Summâ Trinitate, & de Sacramentis tractat; nulla eſt ſiquidem iſtarum Regularum, quæ Fidem reſpiciat, undè ſit, ut ferè nullam etiam habeant connexionem cum illâ Juris Parte, quæ Mores ſpectat, quatenùs Fide reguntur, qualis eſt quæ circâ Sacramenta, ſimiliaque ſupernaturalia, præcepta tradit. Reſtringitur poſterior Pars hujus obſervationis propter iſtas Regulas. 1. Malæ fidei Poſſeſſor numquam præſcribit. 2. Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. 3. Venia non datur niſi Correcto: hæ enim Regulæ, aliæve ſimiles contingunt Mores, prout Fide reguntur, cùm 1. definitum ſit à Concilio Generali Lateranenſi IV. *C. ult. de Præſcript. & deductum ſit ex Divo Paulo dicente: Quod non eſt ex fide, ſeu conſcientiâ, peccatum eſt.* Duoque alia ſunt Axiomata Sacramentum Pœnitentiæ proximè reſpicientia.

2. Iſtas Regulas connexionem maximam habere cum illa Juris Parte, quæ circâ Diſciplinam verſatur, Moresque, prout Ratione reguntur, quæque aliis omnibus longè major eſt. Omnes etenim, paucis exceptis, directè pertinent, ad Judiciâ, ad Beneficiâ,

ad